

سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی

غلامرضا غفاری و نازمحمد اونیق

چکیده

این مقاله بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی را در سه محله مختلف شهر گنبد کاووس به نام‌های بلوار دانشجو، شریعتی و بدلجه - سیدآباد مورد توجه قرار داده است. شاخص‌های مورد استفاده برای سنجش کیفیت زندگی عبارتند از وضعیت سلامت و تغذیه، وضعیت آموزش، گذران اوقات فراغت، کیفیت مادی، کیفیت محیطی، بهزیستی روانی. برای سنجش سرمایه اجتماعی نیز از شاخص‌های اعتماد اجتماعی، ارتباطات، بده بستان، امنیت محلی و کیفیت دسترسی به خدمات عمومی استفاده شده است.

تحلیل آماری داده‌های این بررسی نشان می‌دهند که رابطه بین دو سازه سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی در سطح اطمینان ۹۹ درصد رابطه‌ای معنی دار است. علاوه بر این سرمایه اجتماعی بر مبنای چهار سنجه امنیت محلی، بده بستان، تصور نسبت به محله و عضویت انجمنی ۳۶ درصد تغییرات کیفیت زندگی را تبیین نموده است. همچنین در مقیاس محله‌های مورد بررسی یافته‌های تحقیق نشان از تفاوت در سرمایه اجتماعی و به تبع آن تفاوت در کیفیت زندگی را دارند.

واژگان کلیدی: کیفیت زندگی، سنجه‌های کیفیت زندگی، سرمایه اجتماعی، سرمایه اجتماعی درون گروهی، سرمایه اجتماعی برون گروهی، سرمایه اجتماعی ارتباطی.

مقدمه

امروزه هدف مشترک توسعه در سطوح محلی، ملی و بین‌المللی بهبود کیفیت زندگی است و آینده زندگی بشر متکی بر درک بهتر عواملی خواهد بود که بر کیفیت زندگی انسان تاثیرگذار هستند. بخشی از این عوامل مربوط به کیفیت روابط ما با سایرین، گروهها و نهادهای رسمی و غیر رسمی می‌شود که از آنها تحت عنوان سرمایه اجتماعی، به عنوان عامل مفقوده توسعه، یاد می‌شود. مسلم است که عواملی غیر از سرمایه اجتماعی نیز بر کیفیت زندگی تاثیرگذار خواهند بود که در جای خود باید به آنها پرداخته شود. در این مقاله ابتدا در پی بررسی فضای مفهومی کیفیت زندگی و سرمایه اجتماعی و چگونگی سنجش این دوسازه هستیم. سپس با مشخص کردن وضعیت اشکال سرمایه اجتماعی در محله‌های مورد نظر به بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی پرداخته شده است.

طرح مسأله

گسترش و تسهیل شبکه ارتباطات و پیوندهای اجتماعی سطح دسترسی افراد و گروه‌ها را به منابع اقتصادی و اجتماعی ارتقاء می‌دهند. این پیوندها و ارتباطات در اشکال متفاوت خود، یعنی بصورت درون گروهی و برون گروهی. به مثابه نوعی چسب باعث می‌شود که عناصر موجود در جامعه به هم اتصال یابند و کنش‌های جمعی از قبیل تعاون، حمایت‌های اجتماعی و ... تسهیل گردد. وجود کنش‌های جمعی و حل مسأله بصورت گروهی باعث استفاده بهتر از منابع اجتماعی، تقلیل هزینه‌های اجتماعی و افزایش کارایی برنامه‌های اقتصادی، اجتماعی و عمرانی در سطح جامعه می‌گردد. مطالعات متعددی نشان داده‌اند که عدم کارایی بسیاری از برنامه‌های اقتصادی، سیاسی و اجتماعی اجرا شده در برخی مناطق جغرافیایی مرتبط با کیفیت روابط و پیوندهای موجود در بین مردم با همدیگر و با ارگان‌های رسمی و هنجارهای تثبیت کننده آنها بوده است. پس می‌توان ادعا کرد که کیفیت زندگی در ابعاد متفاوت خود (کیفیت محیطی، روانی، فیزیکی، اجتماعی، جسمی و روحی) تحت تاثیر کیفیت ارتباطات و پیوندهای اجتماعی می‌باشد.

شهر گنبدکاووس به خاطر ویژگی مهاجرپذیری اش، گروه‌های قومی و مذهبی متعددی را در خود جای داده که این مسأله باعث ظهور مجموعه‌ای غیرمتوازن از نظر سطوح کیفیت زندگی و اشکال ارتباطات شده است در این مقاله در پی پاسخ به پرسش‌های زیر هستیم.

- آیا بین سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی رابطه‌ای معنی دار وجود دارد؟

- آیا بین ابعاد اصلی سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی رابطه‌ای وجود دارد؟

-- چه عناصری از سرمایه اجتماعی واریانس کیفیت زندگی محله‌های مورد نظر را تبیین می‌کنند؟

- در هر یک از محله‌ها چه بعدی یا ابعادی از سرمایه اجتماعی مسلط است؟

ادبیات تحقیق

طی چند دهه گذشته به دلیل غلبه دیدگاه‌های مربوط به رشد اقتصادی، برای سنجش بهزیستی از سنجه‌های کاملاً کمی چون درآمد سرانه استفاده می‌شد، که با مطرح شدن مسائل مورد بحث در باشگاه رم در سال ۱۹۷۲ و فراتر رفتن مباحث توسعه از حوزه دانش اقتصادی و طرح مباحث توسعه اجتماعی، شاخص‌های اجتماعی و سنجه‌های مربوط به نیازهای اساسی مورد توجه قرار گرفتند و بر این نکته تاکید می‌شد که همراه با رشد تولید ناخالص داخلی الزاما بهزیستی حاصل نمی‌شود. در این زمان تلاش‌هایی برای طرح سنجه‌های جدید صورت گرفت.

در ابتدا از امید به زندگی، میزان سواد، درآمد سرانه، میزان مرگ و میر و شیوع بیماری^۱ به عنوان شاخص‌های مختلف تشکیل دهنده بهزیستی استفاده می‌شد. در سال ۱۹۷۹ شاخص فیزیکی کیفیت زندگی توسط موریس^۲ مطرح شد که توانست نسبت به شاخص‌های قبلی ابعاد بیشتری از کیفیت زندگی را پوشش دهد. این شاخص سنجه‌های امید به زندگی، نرخ مرگ و میر نوزادان و نرخ باروری را شامل می‌شد. ولی با این وجود هنوز در پوشش دادن همه ابعاد

1- morbidity

2- Morris, David. (1979)

کیفیت زندگی نا توان بود و انتخاب متغیرها و وزن‌های تخصیص داده شده به آنها برخوردار از نارسایی‌هایی بود (توحیدالرحمن و همکاران، ۲۰۰۳). تقریباً یک دهه بعد آمارتیا سن^۱ برای این حوزه مفهوم استاندارد زندگی را مطرح کرد. به دنبال تأکیدی که بر بررسی این شاخص کیفیت زندگی از جانب حوزه‌های مختلف علمی صورت می‌گرفت، داسگوپتا^۲ و ویل^۳ در سال ۱۹۹۲ شاخصی برای کیفیت زندگی معرفی کردند که شامل سنجه‌های درآمد سرانه، امید به زندگی در زمان تولد، نرخ باسوادی افراد بالغ و معرفهای حقوقی و سیاسی مثل آزادی‌های مدنی می‌باشد. با این وجود هنوز شناسایی شاخص‌های قوی و تعریفی یکپارچه و مورد فائق همه برای کیفیت زندگی به عنوان موضوعی مساله ساز باقی مانده است (دیوید بلوم و سایرین، ۲۰۰۱).^۴ در هر صورت در حال حاضر یکی از معروف‌ترین شاخص‌های کیفیت زندگی شاخص توسعه انسانی^۵ است که توسط مرکز برنامه توسعه سازمان ملل در تهیه گزارش‌های توسعه انسانی از سال ۱۹۹۰ به بعد مورد استفاده قرار گرفته است. شاخص توسعه انسانی به کمک سه مولفه امید به زندگی در زمان تولد، موفقیت تحصیلی و سرانه واقعی تولید ناخالص داخلی در قالب ۱۰۰ معرف کیفیت زندگی کشورهای مختلف را مورد سنجش قرار می‌دهد. شاخص دیگری نیز در سال ۱۹۹۷ توسط سید^۶ و لوید^۷ برای سنجش کیفیت معرفی شد. این شاخص به کمک سنجه‌های رشد و بلوغ اقتصادی، کیفیت محیطی، سلامت، ثبات اقتصادی، رضایت از زندگی و بهزیستی روانی کیفیت زندگی را مورد سنجش قرار می‌دهد. شاخص دیگری در سال ۱۹۹۸ توسط لارس اوسبرگ و اندریو شارپ^۸ تحت عنوان شاخص اقتصادی بهزیستی^۹ مطرح گردید. این شاخص به کمک فرایند مصرف، تراکم سهام تولید شده، نا برابری

- 1- Amartia Sen
- 2- Dasgupta
- 3- Weal
- 4- (Bloom, David E. et al, 2001)
- 5- Human Development Index (HDI)
- 6- Philip Seed
- 7- Greg Lloyd
- 8- Lars Obsberg and Andrew Sharpe
- 9- Index of Economic Well- Being (IEWB)

در توزیع در آمد و عدم اطمینان نسبت به تامین در آمد آتی سطح کیفیت زندگی مردم را مورد سنجش قرار می‌دهد.

با توجه به تمام تلاش‌های صورت گرفته در راستای مفهوم کیفیت زندگی تاکنون سنجه‌ای که بتواند تمام ابعاد آن را پوشش دهد ارائه نشده است. بطوریکه توحید الرحمن ادعا می‌کند که هیچکدام از آنها بعد محیطی کیفیت زندگی را نمی‌سنجند و انتخاب و وزن دهی به متغیرها نیز بصورت اختیاری صورت می‌گیرد (توحید الرحمن و سایرین، ۲۰۰۳).

در خصوص سازه سرمایه اجتماعی باید عنوان نماییم، با اینکه از مطرح شدن سازه سرمایه اجتماعی به طور جدی، مدت زیادی نمی‌گذرد ولی طی سال‌های اخیر به خاطر نقشی که این سرمایه در ایجاد و تقویت سرمایه‌های اقتصادی، انسانی و فیزیکی دارد از جانب حوزه‌های مختلف علوم انسانی مورد توجه قرار گرفته است.

اولین بار واژه سرمایه اجتماعی توسط هنی فن^۱ که در آموزش و پرورش ایالت ویرجینیای آمریکا خدمت می‌کرد به کار برده شد (وولکاک و نارایان، ۱۹۹۹). او معتقد بود که سرمایه اجتماعی به ابعادی مانند حسن نیت، رفاقت، دوستی و همدردی، داد و ستد میان افراد و خانواده‌ها اشاره دارد. او برداشتی محدود از مفهوم سرمایه اجتماعی داشته و آن را تنها در قالب روابط درون گروهی مورد توجه قرار داده است.

در سال ۱۹۶۱ جین جاکوب^۲ در اثری تحت عنوان، مرگ و زندگی شهرهای بزرگ آمریکایی،^۳ مفهوم سرمایه اجتماعی را در معنی شبکه‌های اجتماعی که می‌توانند نقش کنترل اجتماعی را ایفا نمایند بکار برد. به نظر او شبکه‌های اجتماعی فشرده در قلمروهای قدیمی و مختلط شهری صورتی از سرمایه اجتماعی را تشکیل می‌دهند که در ارتباط با نظافت و بهداشت محیط، عدم وجود جرم و جنایت خیابانی و دیگر تصمیمات مرتبط با بهبود کیفیت زندگی در مقایسه با مسئولین نهادی و رسمی نظافت و امور امنیتی و انتظامی، مسئولیت

1- Hani Fan

2- Jane Jakobe

3- The death and life of great American Cities, 1961

بیشتری از خود نشان می‌دهند (فوکویاما، ۱۳۷۹: ۱۰۰). بنابراین جاکوب نیز به منابع محلی برای شکل‌گیری سرمایه اجتماعی و نقش آن در بهبود کیفیت زندگی مردم توجه می‌کند.

به نظر جیمز کلمن^۱ کنشگران به رویدادهایی که تحت کنترل کنشگران دیگر است علاقه دارند و همین مساله باعث ایجاد روابط اجتماعی می‌گردد که در طول زمان تا اندازه‌ای پایدار می‌ماند. کلمن سرمایه اجتماعی را در چارچوب منافع حاصل از روابط اجتماعی تسهیل یافته در نظر گرفته و آن را در کنار سایر سرمایه‌ها از قبیل سرمایه انسانی و فیزیکی عامل پیشرفت و بهبود زندگی می‌داند. پشتوانه تجربی دیدگاه کلمن در زمینه سرمایه اجتماعی مطالعه‌ای است که تحت عنوان برابری در فرصت‌های تحصیلی انجام داده است.

به نظر کلمن والدین می‌توانند با تسهیل و تقویت روابط خود با فرزندان (سرمایه اجتماعی) مهارت‌ها و قابلیت‌های لازم را به فرزندان انتقال داده و با ایجاد سرمایه انسانی در آنها بر پیشرفت تحصیلی فرزندان خود تاثیر گذار باشند.

رابرت پاتنام^۲ در مطالعه خود که پس از اصلاحات سیاسی صورت گرفته در سال ۱۹۷۱ در ایتالیا انجام داد به دنبال پاسخ‌گویی به این مساله بود که، با وجود سیاست‌های مشخص و کلان دولت مرکزی چرا نهادهای دموکراتیک در شمال ایتالیا کارآمدتر از جنوب عمل می‌کنند و چه عاملی باعث تفاوت در رشد اقتصادی شمال و جنوب ایتالیا می‌شود. او در تبیین این مساله سرمایه اجتماعی را مورد توجه قرار می‌دهد. از نظر وی سرمایه اجتماعی: شبکه‌ها، هنجارها و اعتمادی است که مشارکت کنندگان را قادر می‌سازد تا بطور موثرتری با همدیگر کنش داشته باشند و اهداف مشترکشان را پیگیری نمایند (پاتنام، ۱۹۹۶: ۵۶) او با تأکید روی هنجارهای مشارکت مدنی اضافه می‌کند که این منابع (شبکه‌ها، هنجارها و اعتماد) در جوامع مدنی خصلتی خود تقویت کننده دارند و باعث ارتقاء همکاری، مشارکت مدنی، اعتماد متقابل و رفاه اجتماعی می‌گردند و در جوامع غیر مدنی به خاطر نداشتن توان خود تقویتی باعث تقویت عهدشکنی، بی‌اعتمادی، بهره‌کشی، انزوا و رکود می‌گردند (پاتنام، ۱۳۸۰: ۳۰۰). وی این

1- James Coleman

2- Robert Putnam

خصلت خود تقویت کنندگی را ناشی از چرخه‌ای می‌داند که در منابع سرمایه اجتماعی وجود دارد. از نظر پاتنام سرمایه اجتماعی به مجموعه‌ای از ارتباطات افقی و وجوه گوناگون سازمان‌های اجتماعی نظیر اعتماد، هنجار و شبکه‌ها اطلاق می‌شود که با ایجاد و تسهیل امکانات هماهنگ، منافع متقابل و کارایی جامعه را افزایش می‌دهند.

فوکویاما نیز به بحث سرمایه اجتماعی توجه نموده است. به نظر او سرمایه اجتماعی: «مجموعه هنجارهای سیستم‌های اجتماعی است که موجب ارتقاء سطح همکاری اعضای آن سیستم گردیده و موجب پایین آمدن سطح هزینه‌های تبادلات و ارتباطات می‌گردد.» (فوکویاما، ۱۹۹۹). در نظر فوکویاما حوزه و دامنه تاثیر این هنجارها در سطح خرد از تعاملات موجود در بین دو دوست تا تعاملات بین کشورها، در سطح کلان، متغیر است. وی در مدل خود برای بررسی سرمایه اجتماعی به جز هنجارها و ارزش‌های مشترک متغیرهای مستقل واسطه‌ای مانند انسجام داخلی گروه، اعتماد متقابل در گروه، داشتن ارتباط موثر با گروه‌های دیگر، شعاع اعتماد، و انسجام گروهی را در نظر می‌گیرد تا نشان دهد که برای تقویت سرمایه اجتماعی تنها منابع درون گروهی یا محدود^۱ کافی نیست و باید به منابع بیرون از گروه یا سرمایه اجتماعی ارتباطی^۲ نیز توجه کرد.

وولکاک و نارایان نیز در مطالعات متعددی به مقوله سرمایه اجتماعی پرداخته‌اند. آنها برای بررسی این سازه از دیدگاه هم افزایی استفاده می‌کنند. بر اساس این دیدگاه آنها سرمایه اجتماعی را در سه بعد سرمایه اجتماعی محدود یا درون گروهی، سرمایه اجتماعی اتصالی یا برون گروهی و سرمایه اجتماعی ارتباطی مورد بررسی قرار می‌دهند (آن همپشایر، لیز آیرس و کارن هیلی، ۲۰۰۲).

سرمایه اجتماعی محدود بر منابع شخصی محدود مثل پیوندهای خانوادگی و دوستی نزدیک تاکید دارد. این بعد با افزایش دادن تفاهم و پشتیبانی درون گروهی به کاهش مخاطرات زندگی و بهبود کیفیت زندگی تاثیر می‌گذارد (کنل، ۲۰۰۱). سرمایه اجتماعی اتصالی بر

1- Bonding social capital

2- Bridging social capital

شبکه‌های ارتباطات نامتجانس‌تر برون‌گروهی اشاره دارد. این بعد به کمک منافع حاصل از عضویت در انجمن‌های غیر محلی و دسترسی به منابع برون‌گروهی بر کیفیت زندگی تأثیر می‌گذارد (آن همپشایر، لیز آیرس و کارن هیلی، ۲۰۰۲). سرمایه اجتماعی ارتباطی نیز بر ارتباطات عمودی اشاره دارد. این بعد با ارتباط سطوح پایین‌تر قدرت با سطوح بالاتر قدرت بر کیفیت زندگی تأثیر می‌گذارد (استون و هیوجز، ۲۰۰۱). وولکاک و نارایان بهبود کیفیت زندگی را مستلزم هم‌افزایی بین این سه بعد سرمایه اجتماعی می‌دانند.

چارچوب مفهومی

وولکاک و نارایان با استفاده از دیدگاه هم‌افزایی^۱ برای بررسی جامع‌تر سرمایه اجتماعی آن را در سه بعد مورد ارزیابی قرار می‌دهند (آن همپشایر، لیز آیرس و کارن هیلی، ۲۰۰۲). این ابعاد عبارتند از:

۱- سرمایه اجتماعی محدود یا درون‌گروهی

۲- سرمایه اجتماعی اتصالی یا برون‌گروهی

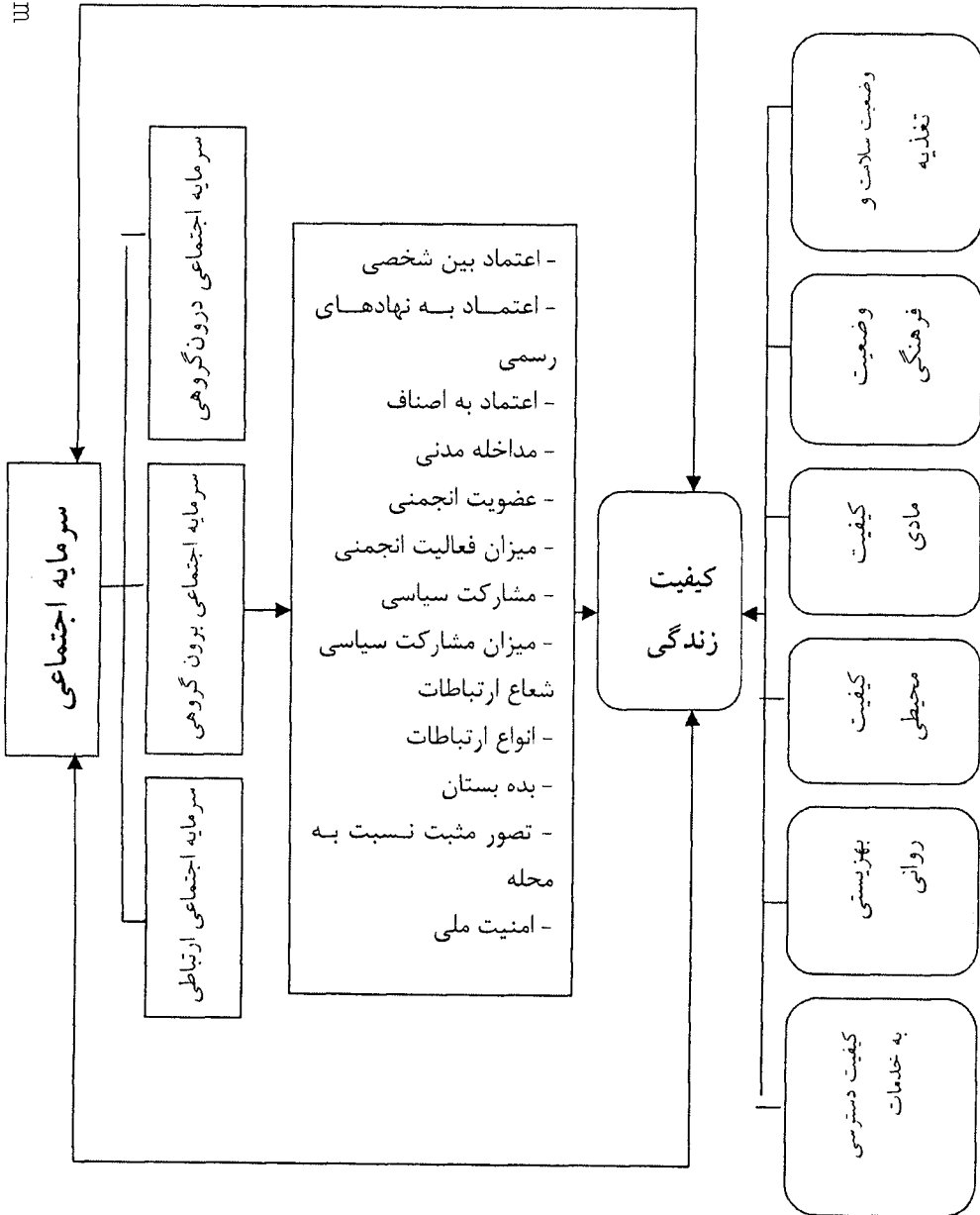
۳- سرمایه اجتماعی ارتباطی

سرمایه اجتماعی محدود به پیوندهای اجتماعی اشاره دارد که بر تشابه و صمیمیت استوار هستند. در این بعد از سرمایه اجتماعی بر منابع شخصی محدود مثل پیوندهای خانوادگی، همسایگی و پیوندهای دوستی نزدیک تأکید می‌گردد. برخی از اسناد تحقیقی اذعان می‌دارند که این شکل از سرمایه اجتماعی با ارتقاء دادن تفاهم و پشتیبانی متقابل بر کیفیت زندگی تأثیر می‌گذارد (کتل، ۲۰۰۱). این نوع از سرمایه اجتماعی دو کارکرد اساسی می‌تواند داشته باشد، یکی اینکه مانند چسب اجتماعی همبستگی اجتماعی را تقویت می‌کند، دیگر اینکه بده‌بستان‌های خاص درون‌گروهی را تقویت می‌کند.

سرمایه اجتماعی برون گروهی به آن نوع ارتباطاتی اشاره دارد که در بین افراد به جای اتکاء به نزدیکی‌های شخصی و هویت مشترک، بر علایق مشترک متکی است. شبکه‌های نامتجانس‌تر برون گروهی به ارتباطاتی اشاره دارد که گروانووتر^۱ از آن به پیوندهای ضعیف یاد می‌کند. نمودهای عمده این بعد از سرمایه اجتماعی را می‌توان در شبکه‌های اجتماعی و عضویت در انجمن‌ها و گروه‌های غیر محلی مشاهده نمود (آن هپشا پر و کارن هیلی، ۲۰۰۲). تقویت اتصال با منابع خارجی و تسهیل انتشار اطلاعات دو کارکرد اصلی سرمایه اجتماعی اتصالی هستند.

سرمایه اجتماعی ارتباطی بطور اخص به پیوندهای اجتماعات و افراد با قدرت رسمی اشاره دارد و بطور اعم به ارتباطات بین افراد و گروه‌هایی اشاره دارد که در ساختار قدرت موقعیت‌های متفاوتی را اشغال می‌کنند. این نوع پیوندها در ارتباط با اعتماد به حکمرانی^۲ و نظام‌های کارشناسی^۳ هستند (استون و هیوجز، ۲۰۰۱).^۴ بر خلاف دو نوع قبلی این نوع سرمایه صرفاً بر ارتباطات عمودی اشاره دارد. کارکرد اصلی که این سرمایه را باید در دسترسی افراد و گروه‌ها به بخش‌های مختلف دولتی، غیر دولتی، تجاری و بازرگانی دید. چارچوب مفهومی این بررسی در بخش سرمایه اجتماعی با بهره‌گیری از نظرات ولکاک و نارایان و برای بررسی کیفیت زندگی محلات نیز با استفاده از شاخص‌های تلفیقی برگرفته از سنجه‌های مورد استفاده توسط فخر الدین، توحید الرحمن و شاخص سازمان بهداشت جهانی^۵ تنظیم شده است که در قالب دیاگرام زیر قابل ترسیم می‌باشد.

- 1- Granoveter
- 2- Governance
- 3- Expert Systems
- 4- Stone & Huges
- 5- World Health Organisation Quality Of Life (WHOQOL)

فرضیه‌های تحقیق

با توجه به مدل مفهومی ارائه شده و موضوع مورد بررسی فرضیه اصلی این مقاله بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی می‌باشد. با توجه به ابعاد لحاظ شده برای سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی فرضیه‌های انضمامی تر ذیل فرضیه اصلی عبارتند از:

- بین امنیت محلی و کیفیت زندگی رابطه معنی داری وجود دارد.
- بین تصور مثبت افراد نسبت به محل زندگی و کیفیت زندگی رابطه وجود دارد.
- بین بده بستان بین افراد در محل و کیفیت زندگی افراد محله رابطه وجود دارد.
- بین میزان مداخله مدنی در محل و کیفیت زندگی محله رابطه وجود دارد.
- بین عضویت در انجمن‌های داوطلبانه و کیفیت زندگی رابطه وجود دارد.
- فرض می‌شود که بین میزان فعالیت افراد در انجمن‌های داوطلبانه و کیفیت زندگی رابطه وجود دارد.

- بین مشارکت و فعالیت سیاسی افراد و کیفیت زندگی آنها رابطه وجود دارد.
- بین نوع ارتباطات و کیفیت زندگی رابطه معنی داری وجود دارد.
- بین شعاع ارتباطات و کیفیت زندگی رابطه معنی داری وجود دارد.
- بین اعتماد افراد به نهادهای رسمی و کیفیت زندگی رابطه معنی داری وجود دارد.
- بین اعتماد بین شخصی و کیفیت زندگی رابطه معنی داری وجود دارد.
- بین اعتماد افراد محله به اصناف و کیفیت زندگی آنها رابطه وجود دارد.

تعریف نظری و عملی متغیرها

۱- اعتماد اجتماعی:

اعتماد به عنوان اصلی‌ترین شاخص سرمایه اجتماعی محسوب می‌شود. از منظر جامعه‌شناسی، روان‌شناسی اجتماعی و روان‌شناسی مورد واکاوی نظری و تجربی قرار گرفته است. در این نوشته منظور از اعتماد انتظارات و تعهدات اکتسابی و تایید شده به

لحاظ اجتماعی است که افراد نسبت به یکدیگر، سازمان‌ها و نهادهای مرتبط با زندگی اجتماعی شان دارند. اعتماد اجتماعی در قالب سه نوع اعتماد بین شخصی، اعتماد نهادی و اعتماد به اصناف مورد سنجش قرار گرفته است.

۱-۱- اعتماد بین شخصی^۱: برای سنجش اعتماد بین شخصی از گویه‌های زیر در قالب طیف لیکرت استفاده شده است.

برای بررسی روایی گویه‌ها نیز از سنجح کرنباخ آلفا استفاده گردید رقم به دست آمده برابر با ۰/۷۳ می‌باشد که نشانه روایی مطلوب معرف‌های مورد استفاده در طیف می‌باشد. جدول شماره یک توزیع نسبی پاسخ به گویه‌های این طیف را نشان می‌دهد.

جدول شماره (۱) توزیع نسبی پاسخ به گویه‌های طیف اعتماد بین شخصی

کم	تائاندازه‌ای	زیاد	گویه‌ها
۷۸/۴	۱۶/۵	۵	۱- شما تا چه اندازه به بستگان درجه ۱ خود اعتماد دارید؟
۴۱/۳	۴۷/۲	۱۱/۵	۲- شما تا چه اندازه به بستگان درجه ۲ خود اعتماد دارید؟
۴۴	۴۲/۲	۱۳/۸	۳- شما تا چه اندازه به دوستان خود اعتماد دارید؟
۲۷/۱	۵۲/۳	۲۰/۶	۴- شما تا چه اندازه به همکاران خود اعتماد دارید؟
۴۵	۴۲/۷	۱۲/۳	۵- شما تا چه اندازه به همسایه‌ها خود اعتماد دارید؟
۳۱/۲	۴۸/۲	۲۰/۶	۶- شما تا چه اندازه به هم محلی‌های خود اعتماد دارید؟

با ترکیب نمره‌های گویه‌های این طیف و تقسیم نمره‌های این طیف به سه قسمت با فواصل برابر مشخص گردید که $9/2$ درصد افراد اعتمادشان به سایر افراد کم و $61/5$ درصد افراد دارای اعتماد متوسط به سایر افراد بودند و $29/4$ درصد باقی مانده افراد نیز اعتمادشان به سایرین زیاد بود.

۱-۲- اعتماد نهادی: برای سنجش اعتماد نهادی از یازده گویه در قالب طیف لیکرت استفاده شده است. سنجه کرونیخ آلفای محاسبه شده برای این گویه‌ها برابر با $0/85$ می‌باشد. علاوه بر این با انجام تحلیل عامل بر روی گویه‌ها مشخص گردید که گویه‌ها از اعتبار سازه‌ای درونی لازم نیز برخوردار هستند. جدول شماره (۲) توزیع نسبی پاسخ به هر کدام از گویه‌ها را نشان می‌دهد.

جدول شماره (۲) توزیع نسبی پاسخ به گویه‌های طیف اعتماد نهادی

گویه‌ها	زیاد	تا اندازه‌ای	کم
۱- شما نسبت به اداره آموزش و پرورش و عملکرد آن تا چه حد اعتماد دارید؟	۱۴/۲	۳۳	۵۲/۷
۲- شما نسبت به بیمارستان‌ها و درمانگاه‌ها و عملکرد آن تا چه حد اعتماد دارید؟	۲۵/۳	۴۲/۲	۳۲/۵
۳- شما نسبت به شورای شهر و عملکرد آن تا چه حد اعتماد دارید؟	۳۴/۸	۴۵	۲۰/۲
۴- شما نسبت به شهرداری و عملکرد آن تا چه حد اعتماد دارید؟	۴۲/۷	۴۲/۲	۱۵/۱
۵- شما نسبت به بانک‌ها و عملکرد آن تا چه حد اعتماد دارید؟	۹/۶	۲۹/۸	۶۰/۶
۶- شما نسبت به صندوق‌های قرض‌الحسنه و عملکرد آن تا چه حد اعتماد دارید؟	۲۷/۱	۳۵/۸	۳۷/۱

۳۶/۲	۲۸	۳۵/۸	۷- شما نسبت به نیروی انتظامی و راهنمایی رانندگی و عملکرد آن تا چه حد اعتماد دارید؟
۲۷	۳۴/۹	۳۸/۱	۸- شما نسبت به دادگاهها و عملکرد آن تا چه حد اعتماد دارید؟
۲۳/۸	۴۲/۲	۳۴	۹- شما نسبت به دارایی و عملکرد آن تا چه حد اعتماد دارید؟
۳۰/۲	۴۶/۸	۳۳	۱۰- شما نسبت به مطبوعات محلی و عملکرد آن تا چه حد اعتماد دارید؟
۱۶/۵	۵۴/۱	۲۹/۴	۱۱- شما نسبت به شرکتهای تعاونی و عملکرد آن تا چه حد اعتماد دارید؟

با ترکیب نمره‌های گویه‌های این طیف و تقسیم نمره‌های این طیف به سه قسمت با فواصل برابر مشخص گردید که ۱۷/۹ درصد افراد اعتمادشان به نهادهای رسمی کم و حدود دو سوم افراد یعنی ۶۷ درصد افراد دارای اعتماد متوسط به نهادهای رسمی بودند و ۱۵/۱ درصد باقی مانده افراد نیز اعتمادشان به نهادهای رسمی زیاد بود.

۳-۱- اعتماد به اصناف

این متغیر در قالب طیف لیکرت با شش گویه مورد سنجش قرار گرفته است. برای ارزیابی روایی همبستگی درونی گویه‌ها از سنجه کرونباخ آلفا استفاده گردید و مقدار آلفای بدست آمده برابر با ۰/۷۷ است که بیانگر روایی مطلوب گویه‌ها می‌باشد. نتایج تحلیل عامل انجام شده بر روی گویه‌ها نیز دلالت بر وجود اعتبار سازه‌ای درونی در بین گویه‌ها دارد. در جدول شماره (۳) توزیع نسبی پاسخ به گویه‌ها در جامعه مورد بررسی آورده شده است.

جدول شماره (۳) توزیع نسبی پاسخ به گویه‌های اعتماد به اصناف

گویه‌ها	زیاد(۳)	تا اندازه‌ای(۲)	کم(۱)
۱- شما تا چه حد به رانندگان وسایل نقلیه عمومی اعتماد می‌کنید؟	۳۱/۲	۴۲/۷	۲۶/۱
۲- شما تا چه حد به رانندگان آژانس اعتماد می‌کنید؟	۱۵/۱	۳۶/۲	۴۸/۶
۳- شما تا چه حد به پزشکان و دندان‌پزشکان اعتماد می‌کنید؟	۱۱/۹	۳۴/۹	۵۳/۳
۴- شما تا چه حد به کسبه و بازاریان سطح شهر اعتماد می‌کنید؟	۳۴/۴	۴۹/۵	۱۶/۱
۵- شما تا چه حد به کاسبان محلی اعتماد می‌کنید؟	۱۷	۴۳/۶	۳۹/۴
۶- شما تا چه حد به رفتگران محلی اعتماد می‌کنید؟	۳۳/۹	۳۹/۴	۲۶/۷

با ترکیب نمره‌های گویه‌های این طیف و تقسیم نمره‌های این طیف به سه قسمت با فواصل برابر مشخص گردید که ۹/۲ درصد افراد اعتمادشان به اصناف کم و دو سوم افراد یعنی ۶۶ درصد افراد دارای اعتماد متوسط به اصناف بودند و ۲۴/۸ درصد باقی مانده افراد نیز اعتمادشان به اصناف زیاد بود.

۲- مداخله مدنی

مداخله مدنی مذاکره و تعامل پویا و مستمر با بخش عمومی در زمینه اهداف مختلف است که تعهد بخش عمومی را برای محافظت از منابع اجتماعی، فرهنگی و طبیعی تقویت می‌کند و درک عمومی را در زمینه حفظ و استفاده درست از این منابع را ارتقاء می‌دهد. به گونه‌ای که می‌توان عنوان نمود مداخله مدنی رفتاری است که کنشگران اجتماعی آن را به خاطر احساس تعلق و مسؤولیت و تعهد نسبت به محیط پیرامون از خود نشان می‌دهند. برای سنجش و عملیاتی کردن این شاخص نیز از گویه‌های جدول شماره (۴) در قالب طیف لیکرت

استفاده شده است. برای بررسی روایی این گویه‌ها نیز از سنجه آلفای کرونباخ استفاده شد و رقم بدست آمده برای آن ۰/۷۸ بود که نشانگر روایی مطلوب آن می‌باشد.

جدول شماره (۴) توزیع نسبی پاسخ به گویه‌های مداخله مدنی

کم	تا اندازه‌ای	زیاد	گویه‌ها
۱۸/۴	۸/۷	۷۲/۹	۱- طی سال جاری به چه میزان برای طرح و رفع مشکل محلی به ادارات مراجعه کرده‌اید؟
۲۰/۲	۷/۳	۷۲/۵	۲- طی سال جاری به چه میزان برای طرح و رفع مشکل محلی با ادارات تماس گرفته‌اید؟
۶/۴	۱۰/۶	۸۳	۳- به چه میزان از همسایگان برای رفع مشکل محلی دعوت به عمل آورده‌اید؟

با ترکیب نمره‌های گویه‌های این طیف و تقسیم نمره‌های این طیف به سه قسمت با فواصل برابر مشخص گردید که ۷۱/۶ درصد احساس مسئولیت و تعهدشان به محله کم و ۱۸/۳ درصد افراد دارای تعهد مدنی متوسط بودند و ۱۰/۱ درصد باقی مانده افراد مداخله مدنی شان زیاد بود.

۳- مشارکت

مشارکت معادل دلالت بر گسترش روابط بین گروهی در قالب انجمن‌های داوطلبانه، باشگاه‌ها، اتحادیه‌ها و گروه‌هایی دارد که معمولاً خصلتی محلی و غیر دولتی دارند و افراد جامعه به صورت آگاهانه، داوطلبانه و جمعی با در نظر داشتن هدف‌های معین و مشخص که منجر به سهم شدن در منابع قدرت می‌گردد از خود نشان می‌دهند. برای سنجش این متغیر از متغیرهایی مثل عضویت انجمنی، میزان فعالیت انجمنی، نوع و میزان مشارکت سیاسی استفاده شده است.

۳-۱- عضویت انجمنی

برای سنجش این متغیر لیستی از ۱۱ انجمن داوطلبانه تهیه و از پاسخگو خواسته شد که وی تاکنون در کدامیک از این انجمن‌ها بصورت داوطلبانه عضویت دارد. در جدول شماره (۵) توزیع نسبی عضویت انجمنی در جامعه مورد بررسی آورده شده است.

جدول شماره (۵) توزیع نسبی عضویت انجمنی در جامعه مورد بررسی

خبر	بلی	گویه‌ها
۶۴/۷	۳۵/۳	۱- آیا طی پنج سال اخیر در انجمن اولیاء و مربیان عضو شده‌اید؟
۸۳/۵	۱۶/۵	۲- آیا طی پنج سال اخیر در تعاونی‌ها عضو شده‌اید؟
۷۰/۶	۲۹/۴	۳- آیا طی پنج سال اخیر در گروه‌های قرآنی عضو شده‌اید؟
۶۶/۱	۳۳/۹	۴- آیا طی پنج سال اخیر در صندوق‌های قرض الحسنه محلی یا فامیلی عضو شده‌اید؟
۷۵/۷	۲۴/۳	۵- آیا طی پنج سال اخیر در انجمن‌های خیریه عضو شده‌اید؟
۷۰/۳	۲۹/۷	۶- آیا طی پنج سال اخیر در هیأت‌های مذهبی عضو شده‌اید؟
۹۲/۲	۷/۸	۷- آیا طی پنج سال اخیر در گروه‌های ادبی و هنری عضو شده‌اید؟
۹۳/۱	۶/۹	۸- آیا طی پنج سال اخیر در انجمن‌های علمی عضو شده‌اید؟
۸۲/۶	۱۷/۴	۹- آیا طی پنج سال اخیر در انجمن صنفی و شغلی عضو شده‌اید؟
۷۸/۴	۲۱/۶	۱۰- آیا طی پنج سال اخیر در تیم‌های ورزشی عضو شده‌اید؟
۸۱/۲	۱۸/۸	۱۱- آیا طی پنج سال اخیر در پایگاه بسیج عضو شده‌اید؟

با ترکیب نمره‌های گویه‌های این طیف و تقسیم نمره‌های این طیف به سه قسمت با فواصل برابر مشخص گردید که ۵۷/۵ درصد افراد حداکثر در دو انجمن داوطلبانه عضو هستند ۳۶/۳ درصد افراد از سه تا شش انجمن عضو بودند و تنها ۶/۱ درصد افراد در بیش از هفت انجمن عضو بودند.

۲-۳- میزان فعالیت انجمنی

برای سنجش میزان فعالیت انجمنی افراد در انجمن‌هایی که عضویت داشته‌اند از مقوله‌های حضور در انجمن، کمک مالی و داشتن مسؤلیت استفاده شده است. که برای حضور در برنامه‌ها نمره ۱، کمک مالی نمره ۲ و برای مسؤلیت نمره ۳ داده شده است که در جدول شماره (۶) توزیع نسبی پاسخ به هر مقوله آورده شده است.

جدول شماره (۶) توزیع نسبی پاسخ به گویه‌های طیف میزان فعالیت انجمنی

میزان فعالیت	تعداد	درصد	درصد تجمعی
۱- حضور در برنامه	۱۶۷	۷۶/۶	۷۶/۶
۲- کمک مالی	۴۱	۱۸/۸	۹۵/۴
۳- مسؤلیت	۱۰	۴/۶	۱۰۰

با ترکیب نمره‌های گویه‌های این طیف و تقسیم نمره‌های این طیف به سه قسمت با فواصل برابر مشخص گردید که حدود سه چهارم افراد یعنی ۷۶/۶ درصد افراد در انجمن‌ها عضو عادی هستند و تنها در برنامه‌ها حضور به هم می‌رسانند. ۱۸/۸ درصد افراد علاوه بر عضویت کمک مالی به انجمن نیز می‌کنند و تنها ۴/۶ درصد افراد در انجمن مسؤلیت دارند.

۳-۳- مشارکت و فعالیت سیاسی

برای سنجش مشارکت و میزان فعالیت سیاسی از شرکت پاسخ‌گویان در انتخابات ریاست جمهوری، انتخابات مجلس و انتخابات شوراها و میزان فعالیت آنها در این انتخابات استفاده شده که در جدول شماره (۷) توزیع نسبی این نوع مشارکت نشان داده شده است.

جدول شماره (۷) توزیع نسبی نوع و میزان مشارکت افراد در جامعه مورد مطالعه

فعالیت		شرکت		گویه‌ها	
					نداشتن
کم	متوسط	زیاد	نداشتن	داشتن	۱- شرکت و فعالیت در انتخابات مجلس شورای اسلامی ۲- شرکت و فعالیت در انتخابات ریاست جمهوری ۳- شرکت و فعالیت در انتخابات شورای شهر
۲۸/۹	۲۴/۸	۴۶/۳	۱۷	۸۳	
۲۱/۱	۲۷/۵	۵۱/۴	۱۴/۷	۸۵/۳	
۲۸/۵	۲۲/۹	۴۸/۶	۱۸/۸	۸۱/۲	

با ترکیب نمره‌های گویه‌های طیف مشارکت سیاسی و تقسیم نمره‌های این طیف به سه قسمت با فواصل برابر مشخص گردید که تنها ۱۱ درصد افراد مشارکت سیاسی پایینی داشتند و ۱۳/۳ درصد افراد مشارکت سیاسی متوسطی داشتند و حدود سه چهارم باقی مانده افراد یعنی ۷۵/۷ درصد مشارکت سیاسی شان زیاد بود. با ترکیب نمره‌های گویه‌های طیف میزان فعالیت سیاسی و تقسیم نمره‌های این طیف به سه قسمت با فواصل برابر نیز مشخص گردید که حدود یک سوم افراد یعنی ۲۹/۴ درصد فعالیت کمی در انتخابات داشتند و ۴۵/۴ درصد افراد فعالیت متوسطی در انتخابات داشتند و باقی مانده افراد یعنی ۲۵/۳ درصد فعالیت‌شان در انتخابات زیاد بود.

۴- ارتباطات

شبکه ارتباطات به عنوان یکی از شاخص‌های مهم سرمایه اجتماعی است که دلالت بر پیوندهای شخصی و غیرشخصی افراد به عنوان منبعی حمایتی و اطلاعاتی دارد. برای سنجش و ارزیابی این شاخص ما از گویه‌های مربوط به دو متغیر تحت عنوان شعاع و نوع ارتباطات استفاده شده است.

۱-۴- شعاع ارتباطات

برای سنجش این معرف از گویه‌های جدول زیر در قالب طیف لیکرت استفاده شده است که سنجه کرونباخ آلفای آنها تقریباً ۰/۷ است. در جدول شماره (۸) توزیع نسبی پاسخ به گویه‌های این طیف نشان داده شده است.

جدول شماره (۸) توزیع نسبی پاسخ به گویه‌های طیف شعاع ارتباطات در جامعه مورد

بررسی

کم	تا اندازه‌ای	زیاد	گویه‌ها
۸۴	۱۰	۶	۱- در صورتی که شما نیاز به کمک داشته باشید اقوام درجه یک شما چقدر حاضر خواهند شد به شما کمک کنند؟
۵۰/۵	۳۹/۴	۱۰/۱	۲- در صورتی که شما نیاز به کمک داشته باشید بستگان درجه ۲ شما چقدر حاضر خواهند شد به شما کمک کنند؟
۴۸/۷	۳۸/۱	۱۳/۳	۳- در صورتی که شما نیاز به کمک داشته باشید دوستان شما چقدر حاضر خواهند شد به شما کمک کنند؟
۲۶/۱	۴۲/۷	۳۱/۲	۴- در صورتی که شما نیاز به کمک داشته باشید همکاران شما چقدر حاضر خواهند شد به شما کمک کنند؟
۸۴	۱۰	۶	۵- در صورتی که شما نیاز به کمک داشته باشید همسایه‌های شما چقدر حاضر خواهند شد به شما کمک کنند؟

با ترکیب نمره‌های گویه‌های این طیف و تقسیم نمره‌های این طیف به سه قسمت با فواصل برابر مشخص گردید که ۱۲/۸ درصد افراد ارتباطاتشان شعاع کمی داشت و ۶۰/۱ درصد افراد ارتباطاتشان شعاع متوسطی داشت و باقی مانده افراد یعنی ۲۷/۱ درصد ارتباطاتشان شعاع زیادی داشت.

۲-۴- نوع ارتباطات

برای سنجش این معرف لیستی از انواع روابط ممکن در قالب جدول زیر به پاسخ‌گویان ارائه شد و از آنها خواسته شد تا مشخص نمایند که با همسایگان و هم محلی‌های خود سوای از سلام و احوالپرسی چه نوع ارتباطی دارند. جدول شماره (۹) توزیع نسبی نوع ارتباط پاسخ‌گویان را در جامعه مورد بررسی نشان می‌دهد.

جدول شماره (۹) توزیع نسبی نوع ارتباطات پاسخ‌گویان در جامعه مورد بررسی

ندارم	دارم	گویه‌ها
۵۷/۳	۴۲/۷	۱- رفت و آمد خانوادگی
۲۶/۱	۷۳/۹	۲- شرکت در مراسم و مجالس
۷۰/۶	۲۹/۴	۳- بده بستان وسایل زندگی
۷۵/۲	۲۴/۸	۴- قرض دادن یا گرفتن پول
۷۳/۴	۲۶/۶	۵- استفاده از راهنمایی و مشورت آنها

با ترکیب نمره‌های گویه‌های این طیف و تقسیم نمره‌های این طیف به سه قسمت با فواصل برابر مشخص گردید که ۶۰/۶ درصد افراد تعدد ارتباطات کمی با هم محلی‌های خود داشتند و ۱۶/۵ درصد افراد تعدد ارتباطات متوسطی با همسایگان خود داشتند و باقی مانده افراد یعنی ۲۲/۹ درصد تعدد ارتباطات زیادی باهم محلی‌های خود داشتند.

۵- بده‌بستان

بده‌بستان به معنای نوعی نوعی مبادله و معاضدت متقابل است که در اشکال مادی و غیر مادی در بین افراد یک جامعه نمود پیدا می‌کند. برای سنجش آن از سه نوع بده بستان پول، بده بستان وسایل زندگی و بده بستان ایده‌ها (نظرخواهی و مشورت) استفاده شده است که در جدول شماره (۱۰) وضعیت نسبی پاسخ به این مقوله نشان داده شده است.

جدول شماره (۱۰) توزیع نسبی پاسخ به مقوله‌های بده بستان در جامعه مورد بررسی

ندارم	دارم	گویه‌ها
۷۵/۲	۲۴/۸	۱- بده بستان پول
۷۰/۶	۲۹/۴	۲- بده بستان وسایل زندگی
۷۳/۴	۲۶/۶	۳- بده بستان نظر و مشورت

با ترکیب نمره‌های گویه‌های این طیف و تقسیم نمره‌های این طیف به سه قسمت با فواصل برابر مشخص گردید که ۶۱/۵ درصد افراد بده بستان کمی با اطرافیان خود داشتند و ۲۰/۶ درصد افراد بده بستان متوسطی با هم محلی‌های خود داشتند و باقی مانده افراد یعنی ۱۷/۹ درصد بده بستان زیادی با هم محلی‌های خود داشتند.

۶- تصور مثبت نسبت به محله

این متغیر بیشتر نگرش فرد نسبت به مکان زندگی را بررسی می‌کند و بیشتر در ارتباط با رضایت یا عدم رضایت و خوشحالی یا عدم خوشحالی از مکان زندگی می‌باشد. برای سنجش این متغیر از ۵ گویه در قالب طیف لیکرت استفاده شده است. سنجه آلفای کرونباخ برای گویه‌های این طیف ۷۰/۳ است که حکایت از روایی مطلوب گویه‌های این متغیر دارد. جدول (۱۱) توزیع نسبی پاسخ به گویه‌های این طیف را نشان می‌دهد.

جدول (۱۱) توزيع نسبي پاسخ به گويه‌هاي طيف تصور مثبت نسبت به محله در جامعه

مورد مطالعه

گويه‌ها	زياد	تا اندازه‌اي	کم
۱- شما تا چه اندازه از زندگي در اين محله راضي هستيد؟	۵	۲۶/۱	۶۸/۸
۲- در محله‌اي که زندگي مي‌کنيد چقدر احساس آرامش خاطر مي‌کنيد؟	۷/۸	۲۱/۶	۷۰/۶
۳- افراد محله شما تا چه نسبت به هم احساس مسئوليت مي‌کنند؟	۲۰/۳	۳۶/۴	۴۳/۳
۴- به نظر شما به چه ميزان امانت داري، انصاف و صداقت در محله شما رواج دارد؟	۳۰/۷	۳۶/۷	۳۲/۵
۵- مردم محله شما تا چه حد به قول و قرار خود پايبند هستند؟	۲۸	۴۴/۵	۲۷/۵

با تركيب نمره‌هاي گويه‌هاي اين طيف و تقسيم نمره‌هاي اين طيف به سه قسمت با فواصل برابر مشخص گرديد که تنها ۵/۵ درصد افراد تصور مثبت کمی نسبت به محل زندگي خود داشتند و بيش از نيمي از افراد يعني ۶۱/۳ درصد، تصور مثبت و رضايت متوسطی نسبت به محل زندگي خود داشتند و باقي مانده افراد يعني ۳۳/۲ درصد افراد تصور خوب و رضايت قابل توجهی نسبت به محل زندگي خود داشتند.

۷- امنيت محلي

اين متغير اشاره به پنداشت و احساس امنيت ساکنين یک محله دارد. در واقع اين شاخص رابطه معکوس با ميزان وقوع جرم، خشونت و نزاع در محل دارد. برای عملیاتی کردن اين متغير از سه گويه در قالب طيف ليکرت استفاده شده است. جدول شماره (۱۲) توزيع نسبي پاسخ به گويه‌هاي امنيت محلي در جامعه مورد بررسی را نشان می‌دهد.

جدول شماره (۱۲) توزیع نسبی پاسخ به گویه‌های امنیت محلی در جامعه مورد

بررسی

کم	تا اندازه‌ای	زیاد	گویه‌ها
۱۵/۱	۱۹/۳	۶۵/۶	۱- طی سال جاری در این محله تا چه حد سرقت، کلاهبرداری و دیگر موارد این چنینی رخ داده است؟
۴/۱	۱۴/۷	۸۱/۲	۲- طی سال جاری در این محله تا چه اندازه نزاع و درگیری بین همسایگان رخ داده است؟
۲۸/۹	۲۵/۲	۴۵/۹	۳- فکر می‌کنید در این محله اعتیاد تا چه اندازه شیوع دارد؟

با ترکیب نمره‌های گویه‌های این طیف و تقسیم نمره‌های این طیف به سه قسمت با فواصل برابر مشخص گردید که تنها ۶/۴ درصد افراد معتقد بودند که امنیت محله کم است. ۴۱/۳ درصد افراد نیز معتقد بودند که امنیت محلی متوسط است و حدود نیمی از افراد یعنی ۵۲/۳ درصد، باور داشتند که امنیت محله شان زیاد است.

۸- وضعیت سلامت و تغذیه

یکی از شاخص‌های مهم کیفیت زندگی برخورداری از سلامتی جسم و تغذیه مطلوب می‌باشد. این شاخص در واقع میزان نیاز بهداشتی، درمانی، نیاز به ورودی ویتامین و پروتئین را برای افراد نشان می‌دهد. برای سنجش و عملیاتی نمودن این شاخص از گویه‌های زیر در قالب طیف لیکرت استفاده شده است.

جدول شماره (۱۳) توزیع نسبی پاسخ به گویه‌های وضعیت سلامت و تغذیه در

جامعه مورد بررسی

کم	تا اندازه‌ای	زیاد	گویه‌ها
۶۱/۹	۲۷/۵	۱۰/۶	۱- نسبت به رژیم غذایی خانوار خود تا چه حد رضایت دارید؟
۳۴/۴	۵۲/۳	۱۳/۳	۲- نسبت به دفعات مصرف گوشت در برنامه غذایی هفتگی خانواده‌تان تا چه حد رضایت دارید؟
۴۵/۹	۳۹/۹	۱۴/۲	۳- نسبت به دفعات مصرف میوه و سبزیجات در برنامه غذایی هفتگی خانواده‌تان تا چه حد رضایت دارید؟
۷۹/۴	۱۷	۳/۷	۴- تصور کلی‌تان از سلامت خود و خانواده‌تان چگونه است؟

با ترکیب نمره‌های گویه‌های این طیف و تقسیم نمره‌های این طیف به سه قسمت با فواصل برابر مشخص گردید که ۱۱/۵ درصد خانوارها از وضعیت سلامت و تغذیه پایینی برخوردار بودند. حدود نیمی از خانوارها یعنی ۵۲/۱ درصد، نیز از وضعیت سلامت و تغذیه متوسطی برخوردار بودند و ۳۶/۴ درصد باقی مانده خانوارها از وضعیت سلامت و تغذیه مطلوبی برخوردار بودند.

۹- نحوه گذران اوقات فراغت

برای ارزیابی نحوه گذران اوقات فراغت افراد از مقوله‌های مطرح شده در جدول زیر استفاده شده است که آمارهای جدول شماره (۱۴) توزیع نسبی پاسخ به هر گزینه را نیز نشان می‌دهند، که مقوله‌های تماشای تلویزیون و گوش دادن به رادیو نسبت به مقوله‌های دیگر از وزن بیشتری برخوردار بودند.

جدول شماره (۱۴) توزیع نسبی وضعیت گذران اوقات فراغت افراد جامعه مورد بررسی

گویه‌ها	بلی	خیر
۱- با تماشای تلویزیون یا گوش دادن به رادیو	۶۷/۹	۳۲/۱
۲- با مطالعه کتاب یا روزنامه	۲۲/۹	۷۷/۱
۳- گفتگو با دوستان یا اعضای خانواده	۲۸	۷۲
۴- با رفتن به پارک یا اماکن تفریحی عمومی	۹/۶	۹۰/۴

با ترکیب نمره‌های گویه‌های این طیف و تقسیم نمره‌های این طیف به سه قسمت با فواصل برابر مشخص گردید که ۱۳/۸ درصد خانوارها از کیفیت اوقات فراغت پایینی برخوردار هستند. و بیش از سه چهارم افراد یعنی ۷۷/۱ درصد خانوارها نیز از کیفیت اوقات فراغت متوسطی برخوردار هستند و تنها ۹/۲ درصد افراد از کیفیت اوقات فراغت بالایی برخوردارند.

۱۰- وضعیت مادی

این شاخص بیانگر برخورداری مادی خانوار است که در اینجا از سنج‌های هزینه‌های خانوار، ارزش منزل مسکونی و نیز نوع مالکیت منزل مسکونی استفاده شده است. پس از رتبه بندی توزیع آنها به قرار جدول شماره (۱۵) می‌باشد

جدول شماره (۱۵) وضعیت نسبی مادی خانوارهای مورد بررسی

پائین	متوسط	بالا	گویه‌ها
۱۷/۴	۴۳/۶	۳۹	۱- هزینه ماهیانه خانوارتان چقدر است؟
۸/۷	۴۰/۸	۵۰/۵	۲- قیمت برآوردی منزل مسکونی تان چقدر است؟
۷۷/۵	۱۴/۷	۸/۷	۳- نوع مالکیت منزل مسکونی (استیجاری، ، خانه پدری، ملکی).

با ترکیب نمره‌های گویه‌های این طیف و تقسیم نمره‌های این طیف به سه قسمت با فواصل برابر مشخص گردید که تنها ۱۵/۱ درصد افراد از کیفیت مادی پایینی برخوردارند و حدود نیمی از افراد یعنی ۴۵/۹ درصد نیز کیفیت مادی متوسطی دارند و ۳۹ درصد جامعه مورد مطالعه نیز از کیفیت مادی بالایی برخوردار بودند.

۱۱- کیفیت محیطی

این شاخص اشاره به این دارد که آیا محیط پیرامون زندگی خانوار آیا از نظر بهداشتی، آلاینده‌های صوتی و حمل و نقل عمومی مطلوبیت دارد یا نه. برای سنجش این شاخص از گویه‌های جدول زیر در قالب طیف لیکرت استفاده شده است. سنجش آلفای کرونباخ محاسبه شده برای گویه‌های این طیف برابر با ۰/۷۷ است که نشان از روایی گویه‌ها و قابلیت تبدیل آنها به شاخص را دارد.

جدول شماره (۱۶) توزیع نسبی پاسخ به گویه‌های طیف کیفیت محیطی در جامعه مورد مطالعه

بد	متوسط	خوب	گویه‌ها
۵۸/۷	۳۰/۷	۱۰/۶	۱- نظر شما در رابطه با بهداشت محیط زندگی چگونه است؟
۳۲/۲	۳۳/۹	۳۳/۹	۲- نظر شما در رابطه با آلودگی صوتی و صداهای آزاردهنده محیط زندگی چگونه است؟
۳۳	۳۲/۱	۳۴/۹	۳- نظر شما در رابطه با کیفیت معابر و خیابانهای محله تان چگونه است؟
۵۰	۳۹/۹	۱۰/۱	۴- نظر شما در رابطه با کیفیت حمل و نقل (ایاب و ذهاب) عمومی در محل چگونه است؟
۴۷/۳	۳۳/۹	۱۸/۸	۵- نظر شما در رابطه با دسترسی به خدمات عمومی (بانک‌ها، ادارات و ...) چگونه است؟
۴۹/۵	۲۸/۹	۲۱/۶	۶- نظر شما در رابطه با امنیت محلی چگونه است؟
۳۴/۹	۳۷/۶	۲۷/۵	۷- نظر شما در رابطه با تلاشی که برای بهبود نظافت محله صورت می‌گیرد چگونه است؟

با ترکیب نمره‌های گویه‌های این طیف و تقسیم نمره‌های این طیف به سه قسمت با فواصل برابر مشخص گردید، ۴۰/۴ درصد افراد جامعه مورد مطالعه معتقدند که کیفیت محیطی براساس فاکتورهای مورد نظر در محل پایین است. ۵۸/۷ درصد افراد نیز اظهار کرده‌اند که کیفیت محیطی متوسط است و تنها ۹ درصد افراد جامعه مورد مطالعه معتقد بودند که کیفیت محیطی مطلوب است.

۱۲- بهزیستی روانی

این شاخص بعد روحی - روانی و عاطفی کیفیت زندگی را پوشش می‌دهد و نشان می‌دهد که افراد و خانوارها تا چه حد در زندگی مواجه با فشارهای روانی، روحی و عاطفی

هستند برای سنجش این شاخص از گویه‌های جدول زیر در قالب طیف لیکرت استفاده شده است. سنجه آلفای کرونباخ محاسبه شده برای گویه‌ها برابر با ۰/۷۱ است. جدول شماره (۱۷) توزیع نسبی پاسخ به گویه‌های طیف بهزیستی روانی را در جامعه مورد مطالعه نشان می‌دهد.

جدول شماره (۱۷) توزیع نسبی پاسخ به گویه‌های طیف بهزیستی روانی در جامعه مورد مطالعه

کم	متوسط	زیاد	گویه‌ها
۷۹/۴	۱۷/۹	۲/۸	۱- تا چه اندازه خود را فردی تأثیرگذار و مؤثر در خانوار می‌دانید؟
۳۶/۷	۳۰/۷	۳۲/۶	۲- طی سال جاری تا چه حد احساس فشار روانی داشته‌اید؟
۵۱	۲۹/۸	۱۹/۲	۳- از امکاناتی که فرزندانتان برای موفقیت در زندگی برخوردارند تا چه حد رضایت دارید؟
۴۷/۷	۳۹/۹	۱۲/۴	۴- از فرصت‌هایی که خودتان برای موفقیت در خانواده برخوردار بوده‌اید تا چه حد رضایت دارید؟
۵۵/۹	۳۳/۹	۱۰/۱	۵- فکر می‌کنید که کیفیت زندگی‌تان نسبت به ۵ گذشته تا چه حد بود یافته است؟
۷۹/۴	۱۷/۹	۲/۸	۶- تصورتان نسبت به حافظه و یادگیری‌تان چگونه است؟

با ترکیب نمره‌های گویه‌های این طیف و تقسیم نمره‌های این طیف به سه قسمت با فواصل برابر مشخص گردید که ۱۲/۸ درصد افراد جامعه مورد مطالعه برخوردار از بهزیستی روانی پایینی بوده و مواجه به فشارهای روانی، عاطفی و روحی هستند و ۵۸/۳ درصد افراد نیز از بهزیستی روانی متوسطی برخوردارند و ۲۸/۹ درصد افراد نیز بهزیستی روانی‌شان بالاست.

۱۳- کیفیت دسترسی به خدمات

عموماً مقوله دسترسی به خدمات بعد فضایی کیفیت زندگی را پوشش می‌دهد ولی ما در اینجا بیشتر هدفمان بررسی نظر افراد در رابطه با دسترسی به خدمات و رضایت و عدم رضایت آنهاست که برای سنجش و عملیاتی کردن این شاخص از معرف‌های جدول زیر در قالب طیف لیکرت استفاده شده است. آلفای کرونباخ گویه‌های این طیف برابر با ۰/۷۲ است که نشان از روایی درونی طیف دارد. جدول شماره (۱۸) توزیع نسبی پاسخ به گویه‌های طیف کیفیت دسترسی به خدمات را در جامعه مورد بررسی نشان می‌دهد.

جدول شماره (۱۸) توزیع نسبی پاسخ به گویه‌های طیف کیفیت دسترسی به خدمات

معرف‌ها	مطلوب	متوسط	نامطلوب
نظر شما در مورد کیفیت دسترسی به مدارس دولتی در این محل چگونه است؟	۲۲/۹	۵۴/۲	۲۲/۹
نظر شما در مورد کیفیت دسترسی به مدارس خصوصی در این محل چگونه است؟	۴۰/۹	۳۴/۹	۲۴/۲
نظر شما در مورد کیفیت دسترسی به پارک‌ها و اماکن تفریحی محله در این محل چگونه است؟	۵۴/۶	۳۷/۲	۸/۲
نظر شما در مورد کیفیت دسترسی به کیفیت و تعداد مساجد در این محل چگونه است؟	۱۰/۱	۳۰/۳	۵۹/۶
نظر شما در مورد کیفیت دسترسی به بیمارستان‌ها و درمانگاهها در این محل چگونه است؟	۳۳	۵۱/۴	۱۵/۶
نظر شما در مورد کیفیت دسترسی به داروخانه در این محل چگونه است؟	۳۰/۷	۳۶/۳	۳۳
نظر شما در مورد کیفیت دسترسی به اورژانس در این محل چگونه است؟	۴۷/۲	۴۰/۸	۱۱/۹
نظر شما در مورد کیفیت دسترسی به آتش‌نشانی در این محل چگونه است؟	۴۹/۵	۳۸/۱	۱۲/۴

با ترکیب نمره‌های گویه‌های این طیف و تقسیم نمره‌های این طیف به سه قسمت با فواصل برابر مشخص گردید که حدود یک سوم افراد مورد مطالعه یعنی ۳۴/۴ درصد افراد معتقدند که دسترسی شان نسبت به خدمات عمومی در محله پایین است و حدود نیمی از افراد یعنی ۵۰/۹ درصد افراد اظهار داشتند که در محله تا اندازه‌ای به خدمات عمومی دسترسی دارند و تنها ۱۴/۷ درصد افراد اظهار داشتند که دسترسی شان به خدمات مطلوب است.

۱۴- سرمایه اجتماعی درون گروهی

سرمایه اجتماعی محدود و درون گروهی به پیوندهای اجتماعی اشاره دارد که بر تشابه و صمیمیت استوار هستند. در این بعد از سرمایه اجتماعی بر منابع شخصی محدود مثل پیوندهای خانوادگی، همسایگی و پیوندهای دوستی نزدیک تاکید می‌گردد. برای سنجش این شکل از سرمایه اجتماعی از نه گویه در قالب طیف لیکرت استفاده شده است. مقدار آلفای کرونباخ این طیف برابر با ۰/۷۲ می‌باشد که نشان از روایی طیف دارد.

جدول شماره (۱۹) توزیع نسبی پاسخ به گویه‌های طیف سرمایه اجتماعی محدود در جامعه مورد بررسی

گویه‌ها	کم	متوسط	زیاد
۱- به نظر شما مردم این محله تا چه حد با هم متحد هستند؟	۱۳/۸	۴۷/۲	۳۹
۲- تا چه اندازه از زندگی در این محله راضی هستید؟	۵	۲۶/۱	۶۸/۸
۳- تا چه اندازه به بستگان درجه یک خود اعتماد می‌کنید؟	۵	۱۶/۵	۷۸/۴
۴- تا چه اندازه به بستگان درجه دو خود اعتماد می‌کنید؟	۱۱/۵	۴۷/۲	۴۱/۳
۵- تا چه اندازه به دوستان خود اعتماد می‌کنید؟	۱۳/۸	۴۲/۲	۴۴/۱
۶- تا چه اندازه به همسایگان خود اعتماد می‌کنید؟	۱۲/۳	۴۲/۷	۴۵
۷- تا چه اندازه به هم محلی‌های خود اعتماد می‌کنید؟	۲۰/۶	۴۸/۲	۳۱/۲
۸- فکر می‌کنید که در این محله همسایه‌ها چقدر به همدیگر اعتماد می‌کنند؟	۱۶/۱	۴۳/۶	۴۰/۳
۹- اگر خدای نکرده اتفاق بدی برای همسایه‌هایتان پیش بیاید چقدر اطمینان دارد که شما به آنها کمک کنید؟	۱/۸	۱۶/۵	۸۱/۶

با ترکیب نمره‌های گویه‌های این طیف و تقسیم نمره‌های این طیف به سه قسمت با فواصل برابر مشخص گردید که $17/9$ درصد افراد از سرمایه اجتماعی درون گروهی پایینی برخوردارند. حدود دو سوم افراد مورد مطالعه یعنی $67/9$ درصد نیز از سرمایه اجتماعی درون گروهی متوسطی برخوردار هستند و تنها $14/2$ درصد از سرمایه اجتماعی درون گروهی بالایی برخوردار هستند.

۱۵- سرمایه اجتماعی برون گروهی

سرمایه اجتماعی برون گروهی به آن نوع ارتباطاتی اشاره دارد که در بین افراد به جای اتکاء به نزدیکی‌های شخصی و هویت مشترک، بر علائق مشترک متکی است. نموده‌های عمده این بعد از سرمایه اجتماعی را می‌توان در شبکه‌های اجتماعی و عضویت در انجمن‌ها و گروه‌های غیر محلی مشاهده نمود.

برای سنجش این شاخص از چهارده گویه در قالب طیف لیکرت استفاده شده است. مقدار آلفای کرونباخ این طیف برابر با 70% می‌باشد که نشان از روایی طیف دارد.

جدول شماره (۲۰) توزیع نسبی پاسخ به گویه‌های طیف سرمایه اجتماعی برون گروهی در

جامعه مورد بررسی

خیر	بلی	گویه‌ها
۶۴/۷	۳۵/۳	۱- آیا طی سه سال اخیر در انجمن اولیا و مربیان عضو شده‌اید؟
۸۳/۵	۱۶/۵	۲- آیا طی سه سال اخیر در تعاونیها عضو شده‌اید؟
۷۰/۶	۲۹/۴	۳- آیا طی سه سال اخیر در گروههای قرآنی عضو شده‌اید؟
۶۶/۱	۳۳/۹	۴- آیا طی سه سال اخیر در صندوقهای قرض الحسنه فامیلی عضو شده‌اید؟
۷۵/۷	۲۴/۳	۵- آیا طی سه سال اخیر در انجمن‌های خیریه عضو شده‌اید؟
۷۰/۳	۲۹/۷	۶- آیا طی سه سال اخیر در هیات‌های مذهبی عضو شده‌اید؟
۹۲/۲	۷/۸	۷- آیا طی سه سال اخیر در گروههای ادبی و هنری عضو شده‌اید؟
۹۳/۱	۶/۹	۸- آیا طی سه سال اخیر در انجمن‌های علمی عضو شده‌اید؟
۸۲/۶	۱۷/۴	۹- آیا طی سه سال اخیر در انجمن‌های صنفی و شغلی عضو شده‌اید؟
۷۸/۴	۲۱/۶	۱۰- آیا طی سه سال اخیر در تیم‌های ورزشی عضو شده‌اید؟
۸۱/۲	۱۸/۸	۱۱- آیا طی سه سال اخیر در پایگاههای بسیج عضو شده‌اید؟
۱۷	۸۳	۱۲- آیا در انتخابات دوره قبل مجلس شورای اسلامی شرکت کرده‌اید؟
۱۴/۷	۸۵/۳	۱۳- آیا در انتخابات دوره قبل ریاست جمهوری شرکت کرده‌اید؟
۱۸/۸	۸۱/۲	۱۴- آیا در انتخابات دوره قبل شورای شهر شرکت کرده‌اید؟

با ترکیب نمره‌های گویه‌های این طیف و تقسیم نمره‌های این طیف به سه قسمت با فواصل برابر مشخص گردید که حدود نیمی از افراد یعنی ۴۸/۱ درصد افراد از سرمایه اجتماعی برون گروهی پایینی برخوردارند. ۴۱/۵ درصد افراد نیز از سرمایه اجتماعی برون گروهی متوسطی برخوردار بودند و تنها ۱۰/۴ درصد افراد از سرمایه اجتماعی برون گروهی بالایی برخوردار بودند.

۱۶- سرمایه اجتماعی ارتباطی

سرمایه اجتماعی ارتباطی بطور اخص به پیوندهای اجتماعات و افراد با قدرت رسمی اشاره دارد و بطور اعم به ارتباطات بین افراد و گروه‌هایی اشاره دارد که در ساختار قدرت موقعیت‌های متفاوتی را اشغال می‌کنند. برای سنجش این شاخص از یازده گویه در قالب طیف لیکرت استفاده شده است. مقدار آلفای کرونباخ این طیف برابر با ۰/۸۵ می‌باشد که نشان از روایی طیف دارد.

جدول شماره (۲۱) توزیع نسبی پاسخ به گویه‌های طیف سرمایه اجتماعی ارتباطی در جامعه

مورد بررسی

زیاد	متوسط	کم	گویه‌ها
۵۲/۷	۳۳	۱۴/۲	۱- شما نسبت به آموزش و پرورش و عملکرد آن تا چه حد اعتماد دارید؟
۳۲/۵	۴۲/۲	۲۵/۳	۲- نسبت به عملکرد بیمارستانها و درمانگاهها تا چه حد اعتماد دارید؟
۲۰/۲	۴۵	۳۴/۸	۳- نسبت به عملکرد شورای شهر تا چه حد اعتماد دارید؟
۱۵/۱	۴۲/۲	۴۲/۷	۴- نسبت به عملکرد شهرداری تا چه حد اعتماد دارید؟
۶۰/۶	۲۹/۸	۹/۶	۵- نسبت به عملکرد بانکها تا چه حد اعتماد دارید؟
۳۷/۱	۳۵/۸	۲۷/۱	۶- نسبت به صندوق‌های قرض الحسنه تا چه حد اعتماد دارید؟
۳۶/۲	۲۸	۳۵/۸	۷- نسبت به عملکرد نیروی پلیس تا چه حد اعتماد دارید؟
۲۷	۳۴/۹	۳۸/۱	۸- نسبت به عملکرد دادگاهها تا چه حد اعتماد دارید؟
۲۳/۸	۴۲/۲	۳۴	۹- نسبت به عملکرد دارایی تا چه حد اعتماد دارید؟
۳۰/۲	۴۶/۸	۳۳	۱۰- نسبت به عملکرد مطبوعات تا چه حد اعتماد دارید؟
۱۶/۵	۵۴/۱	۲۹/۴	۱۱- نسبت به عملکرد شرکت‌های تعاونی تا چه حد اعتماد دارید؟

با ترکیب نمره‌های گویه‌های این طیف و تقسیم نمره‌های این طیف به سه قسمت با فواصل برابر مشخص گردید که حدود یک سوم افراد یعنی ۲۹/۴ درصد افراد از سرمایه اجتماعی ارتباطی پایینی برخوردارند. حدود نیمی از افراد یعنی ۴۹/۱ درصد افراد نیز از سرمایه اجتماعی ارتباطی متوسطی برخوردار هستند و ۲۱/۶ درصد افراد از سرمایه اجتماعی ارتباطی بالایی برخوردار هستند.

جامعه و نمونه آماری

حوزه مورد مطالعه ما شهر گنبد کاووس از شهرهای استان گلستان می‌باشد. ما در این مطالعه برای بررسی سه محله یکی نماینده محله‌های با رفاه بالا، دومی نماینده محله‌های با رفاه متوسط و سومی نماینده محله‌های با رفاه پایین انتخاب گردیدند. از بین ۲۱۷۷۹ خانوار ساکن در شهر (مرکز آمار ایران، ۱۳۷۶) به روش نمونه‌گیری طبقه‌بندی شده چند مرحله‌ای ۲۱۸ خانوار به عنوان نمونه انتخاب شدند. روش مورد استفاده برای پیشبرد تحقیق، پیمایش و تکنیک گردآوری اطلاعات نیز مصاحبه حضوری مستقیم به همراه استفاده از پرسشنامه می‌باشد.

آزمون فرضیه‌ها و روابط بین متغیرها

در جدول شماره (۲۲) نتایج آزمون فرضیه‌های مطرح شده در این مقاله نشان داده شده است

جدول شماره (۲۲) - نتایج آزمون فرضیه‌ها

متغیر مستقل	متغیر وابسته	سطح معنی‌داری	میزان همبستگی	جهت	تایید یا عدم تایید
سرمایه اجتماعی	کیفیت زندگی	۰/۰۰۱	۲۲/۶۲	+	تایید
تصور مثبت به محله	کیفیت زندگی	۰/۰۰۰	۰/۳۸۸	+	تایید
بده بستان	کیفیت زندگی	۰/۰۰۰	۰/۴۵	+	تایید
مداخله مدنی	کیفیت زندگی	۰/۰۰۰	۰/۴۸	-	تایید
عضویت انجمنی	کیفیت زندگی	۰/۰۸	-	-	عدم تایید
میزلن فعالیت انجمنی	کیفیت زندگی	۰/۰۰۰	۰/۲۵	+	تایید
مشارکت و فعالیت سیاسی	کیفیت زندگی	۰/۱۳۷	-	-	عدم تایید
نوع ارتباطات	کیفیت زندگی	۰/۰۰۰	۰/۲۹۲	+	تایید
شعاع ارتباطات	کیفیت زندگی	۰/۱۹۲	-	-	عدم تایید
اعتماد نهادی	کیفیت زندگی	۰/۱۱۳	-	-	عدم تایید
اعتماد بین شخصی	کیفیت زندگی	۰/۲۵	-	-	عدم تایید
اعتماد به اصناف	کیفیت زندگی	۰/۰۴	۰/۱۹	+	تایید

یافته‌های جدول شماره (۲۲) نشان می‌دهند که فرضیه اصلی تحقیق مورد تایید قرار گرفته است. لیکن بین متغیرهای مداخله مدنی، مشارکت و فعالیت سیاسی، شعاع ارتباطات، اعتماد نهادی و اعتماد بین شخصی با کیفیت زندگی که در قالب متغیرهای جزئی ذیل فرضیه اصلی مطرح شده بودند رابطه معنی‌داری وجود ندارد. لیکن متغیرهای امنیت محلی، تصور مثبت نسبت به محله، بده بستان، عضویت انجمنی، نوع ارتباطات و اعتماد به اصناف رابطه معنی‌داری با متغیر وابسته مورد بررسی یعنی کیفیت زندگی وجود دارد.

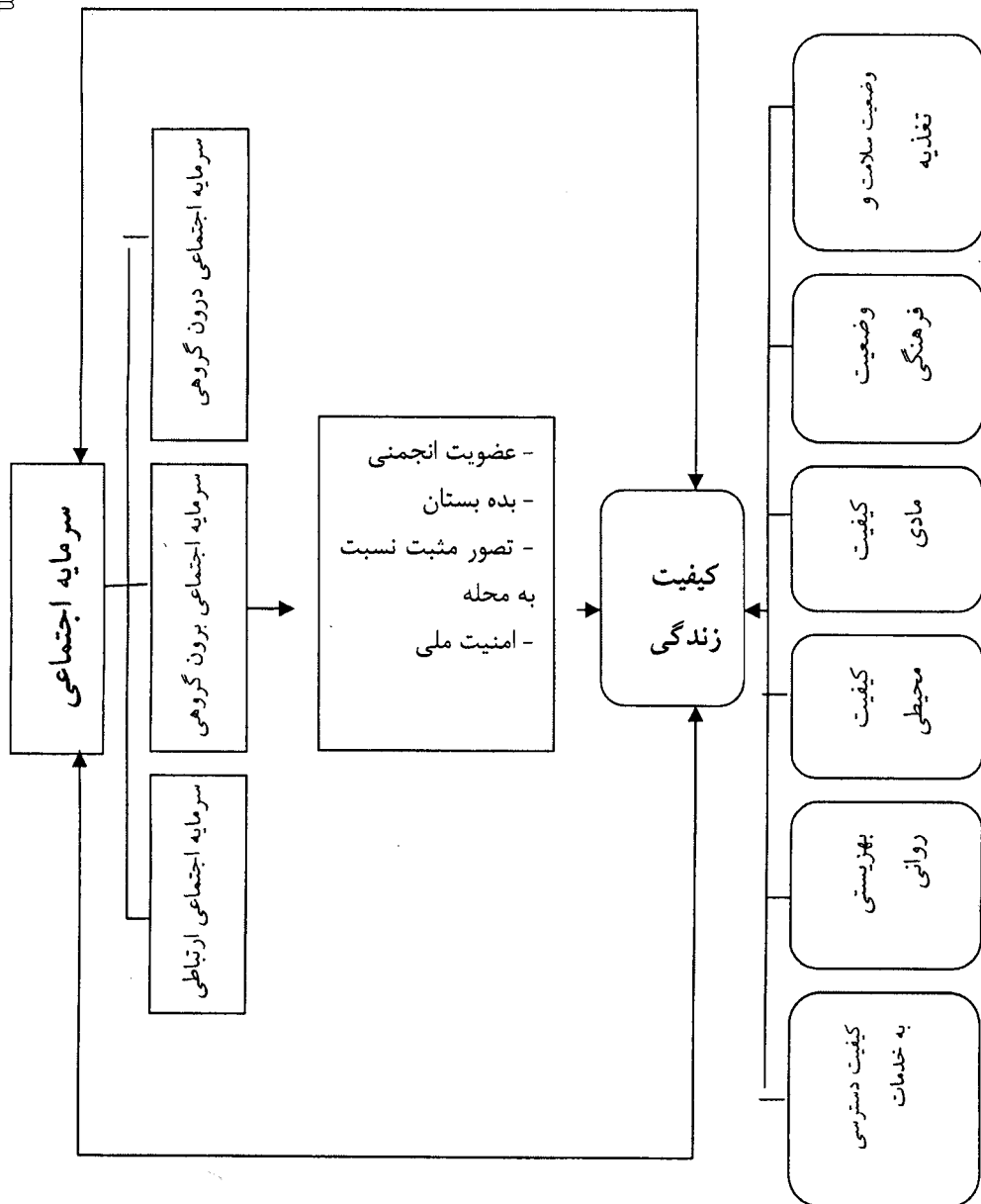
البته باید در نظر داشت که این متغیرها مستقل از هم و بصورت دو متغیری^۱ رابطه‌هایشان بررسی شده است. ولی برای بررسی چند متغیره از رگرسیون چندگانه استفاده نمودیم تا هم بتوانیم تاثیر متغیرهای مختلف را بر کیفیت زندگی بررسی نماییم و تعیین کننده‌های اصلی کیفیت زندگی را مشخص نماییم که در جدول شماره (۲۳) نتایج معادله رگرسیون نشان داده شده است.

جدول شماره (۲۳) نتایج رگرسیونی متغیرهای مستقل با کیفیت زندگی

نام متغیر	R	² R	Adjusted ² R	B	Beta	t	Sig
امنیت محلی	۰٫۴۶	۰٫۲۱	۰٫۲۰۶	۰٫۹۹۶	۰٫۳۶۱	۴٫۰۸۲	۰٫۰۰۰
بده بستان	۰٫۵۳	۰٫۲۸	۰٫۲۷۲	-۰٫۸۱۸	-۰٫۳۶۴	-۴٫۳۶۱	۰٫۰۰۰
تصور مثبت نسبت به محل زندگی	۰٫۵۸	۰٫۳۴	۰٫۳۲۹	۰٫۲۳۶	۰٫۳۲۴	۳٫۴۹۶	۰٫۰۰۱
عضویت انجمنی	۰٫۶۲	۰٫۳۸	۰٫۳۶۳	۰٫۲۹۱	۰٫۳۰۲	۳٫۳۳۱	۰٫۰۰۱
$R=۰/۶۲$ $R^2 = ۰/۳۸$ $Adjusted R^2 = ۰/۳۶۳$ $F=۲۲/۶۲$ $Sig = ۰/۰۰۱$							

نتایج بدست آمده در جدول بالا نشان می‌دهند که با توجه به مقدار آزمون F و معنی‌داری آن در سطح اطمینان بالای ۹۹ درصد معادله رگرسیون معتبر بوده و نتایج آن قابل تحلیل می‌باشند. ملاحظه می‌شود که سرمایه اجتماعی به کمک چهار مولفه امنیت محلی، بده بستان، تصور مثبت نسبت به محله، و عضویت انجمنی ۳۶/۳ درصد واریانس کیفیت زندگی را تبیین می‌نماید. بنابراین دیاگرام زیر را می‌توان برای مدل تجربی نهایی پژوهش ترسیم نمود.

¹ .Bevariate

نتیجه گیری

یافته‌های این مقاله نشان می‌دهند که بین سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی رابطه معناداری وجود دارد. این یافته علاوه بر اینکه اهمیت سرمایه اجتماعی را در توسعه و بهزیستی اجتماعی نشان می‌دهد، فراتر بردن سنجه‌های کیفیت زندگی از ابعاد مادی و محیطی را نیز نشان می‌دهد. علاوه بر این نقش و تاثیر متفاوت سرمایه اجتماعی در اشکال سرمایه اجتماعی درون‌گروهی که بیشتر خصلت خاص گرایانه دارد و سرمایه اجتماعی برون‌گروهی که خصلت عام‌گرایانه دارد نیز با توجه به کیفیت زندگی در سه محله مورد بررسی نیز مشخص گردیده است، به گونه‌ای که در محلات با سرمایه اجتماعی عام‌گرایانه امکانات توسعه‌ای و کیفیت زندگی در سطح بالاتری قرار دارد. و برعکس در محلات با سرمایه اجتماعی خاص‌گرایانه امکانات توسعه‌ای و کیفیت زندگی در سطح پایین‌تری قرار دارد. محله بلوار دانشجو، شریعتی و بدلجه - سیدآباد به لحاظ ترتیبی از وضعیت توسعه‌ای و کیفیت زندگی بالاتری برخوردارند که به ترتیب میانگین سرمایه اجتماعی درون‌گروهی (خاص‌گرایانه) آنها $1/9$ ، 2 و $2/1$ می‌باشد که نشان می‌دهد هرچه محلات از کیفیت زندگی بالاتری برخوردار می‌شوند، میزان سرمایه اجتماعی درون‌گروهی آنها کاهش می‌یابد و برعکس میزان سرمایه اجتماعی برون‌گروهی (عام‌گرایانه) آنها افزایش می‌یابد، به گونه‌ای که میانگین سرمایه اجتماعی برون‌گروهی در محله‌های یاد شده به ترتیب $1/9$ ، $1/5$ و $1/4$ است.

میانگین سرمایه اجتماعی ارتباطی که مربوط به چگونگی تعامل و ارتباط با نهادهای اجتماعی فرامحلی می‌شود نیز در محله‌های با امکانات توسعه‌ای و کیفیت زندگی پایین نیز بیشتر از محله‌های با امکانات توسعه‌ای و کیفیت زندگی بالا است، به گونه‌ای که میانگین سرمایه ارتباطی در محله‌های یاد شده به ترتیب $1/8$ ، $1/9$ و 2 می‌باشد.

فهرست منابع

- تشکر زهرا و حمید معینی (۱۳۸۱)، «نگاهی به سرمایه اجتماعی و توسعه»، فصلنامه رفاه اجتماعی، شماره (۴)، تهران: دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی .
- شرفیان ثانی، مریم (۱۳۸۰)، «سرمایه اجتماعی، مفاهیم و چارچوب نظری»، فصلنامه رفاه اجتماعی، سال اول، شماره (۲)، تهران: دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی .
- فوکویاما، فرانسیس (۱۳۷۹)، پایان نظم، سرمایه اجتماعی و حفظ آن، ترجمه غلام عباس توسلی، تهران: جهان امروز.
- تاجبخش، کیان، «سرمایه اجتماعی و سیاست‌های اجتماعی»، فصلنامه رفاه اجتماعی، سال سوم، شماره (۱۰)، تهران: دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی
- کلمن، جیمز (۱۳۷۲)، بنیادهای نظریه اجتماعی، ترجمه منوچهر صبوری، تهران، نشر نی.
- مرکز آمار ایران (۱۳۷۶)، شناسنامه شهرستانهای کشور، شهرستان گنبد کاووس، تهران: مرکز آمار ایران.
- پاتنام، رابرت. (۱۳۸۰)، دموکراسی و سنت‌های مدنی، ترجمه محمد تقی دلفروز، تهران: دفتر مطالعات و تحقیقات سیاسی وزارت کشور.

منابع انگلیسی

- Bloom, David E., Patricia H. Craig, and Pea N. Maloney (2001), **The Quality of Life In Rural Asia**, , Hong Kong: Oxford University Press
- Cattel, V.(2001). "Poor People, Poor Places and Poor health: The mediating role Of Social Networks and Social Capital". **Social science and Medicine**. 1501- 1516.
- Dasgupta, P., and Martin Weal (1992), "On Measuring the Quality of Life", **WorldDevelopment**, Vol. 20, No. 1: 119-131.
- Fakhroddin (1991). **Quality Of Urban Life**. Jaipur: Rawat Publication.

Granovetter, M (1983). "The Strength of Weak Ties: A network Theory Revisited". **Sociological Theory**, pp 201- 233.

Karen Healy & Liz Ayres & Anne Hampshire (2003) **Social Capital and Quality of life in Geographically Diverse Communities**.

Melborn.

Morris, David. (1979), "Measuring the Conditions of the World Poor, the Physical Quality of Life Index", , New York: **Bergman Press**.

Oberg, L., and Andrew Sharpe (1998), "An Index of Economic Well-being for Canada", Research Paper R-99-3E, Applied Research Branch, Human Resources Development, Canada, Ottawa, Ontario.

Sen., A. K. (1987), **Standard of Living**. New York: Cambridge University Press.

Seed, Philip and Lloyd, Greg (1997) *Quality of Life*, London: Pennsylvania,

Stone & Huges J (2001) "Sustaining Communities: An Empirical Investigation Of Social Capital In Regional Australia." **paper presented to SEGRA 2001 fifth national conference**. 10-12 septmber 2001 Townsville.

Woolcock, Michael and Deepa Narayan (1999) "Social Capital : Implications for Development Theory , Research and policy" . **The World Bank Observer**. VoL.15, NO.2pp.225-49

[-http://www.infed.org/biblio/social_capital.htm,p3](http://www.infed.org/biblio/social_capital.htm,p3)

دکتر غلامرضا غفاری، استادیار دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران.

نازمحمد اونق، کارشناس ارشد برنامه‌ریزی و رفاه اجتماعی.